

ارائه الگویی برای سنجش کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی: مورد مطالعه شهرستان اندیمشک^۱

زمرد چناری^۲، لیلا بهمنی^{۳*}، غلام حسین برکت^۴
(دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۰ - پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۰۳)

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه مدلی برای سنجش کیفیت آموزشی مدارس ابتدایی بود. روش پژوهش حاضر، تلفیقی (کیفی و کمی) و از نظر هدف نیز پژوهشی کاربردی بود. جامعهٔ بخش کیفی، خبرگان و آموزگاران شهرستان اندیمشک در سال ۱۳۹۹-۱۳۹۸ بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند، ۱۸ نفر از آنان انتخاب شدند و مورد مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته قرار گرفتند. متون مصاحبه‌ها تحلیل و تمام داده‌ها کدگذاری شدند و برای اعتبار آنها از دیدگاه مشارکت کنندگان و خبرگان استفاده شد و برای پایایی نیز کدگذاری مجدد صورت گرفت که ضریب توافق ۰/۸۹ به دست آمد. در بخش کمی نیز جامعه آماری آموزگاران ۱۱۰۳ بودند که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۲۵۰ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بر اساس یافته‌های کیفی بود که اعتبار آن با روایی صوری و پایایی آن با آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد. یافته‌ها نشان داد ۲ بعد (عوامل درون و برون سازمانی) و ۱۱ مؤلفه (اهداف و رسالت‌های آموزش ابتدایی، مدیریت و رهبری، معلمان، دانش‌آموزان، فضای آموزشی، محتوای آموزشی، فرایندهای یادگیری و یاددهی، زیرساخت‌های آموزشی، خانواده، فرهنگ، اجتماع و سیاست) در طراحی الگوی کیفیت آموزشی از دید خبرگان وجود دارد. نتایج معادلات ساختاری با نرم‌افزار PIs Smart نیز نشان داد مؤلفه‌های شناسایی شده می‌توانند ۰/۸۳ متغیر کیفیت آموزشی را پیش‌بینی کنند ($R^2=0/83$). در نهایت برازش مدل ساختاری پژوهش نیز مورد تایید واقع شد ($GOF=0/52$). نتایج نشان داد مدل ارائه شده با مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن می‌تواند پیش‌بینی کننده مناسبی برای کیفیت آموزشی باشند؛ بنابراین نتایج این پژوهش قابل تأمل برای دست اندرکاران امر آموزش است.

واژگان کلیدی: آموزش، کیفیت آموزشی، دوره ابتدایی، مدل

۱ - مقاله مستخرج از رساله زمرد چناری دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز است.

۲ - دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

۳ - دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

* نویسنده مسئول Bahmei@ahvaziau.ac.ir

۴ - دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

Presenting a Model to Measure the Educational Quality in Elementary Schools: A Case Study of Andimeshk City¹

Zomorod Chanari², Leila bahmaei^{3*}, Gholamhossein Barakat⁴

(Received: 2020.10.31 - Accepted: 2021.02.21)

- 1- The article is an excerpt from the dissertation of Zumrod Chenari, a doctoral student in the field of educational management at the Islamic Azad University, Ahvaz Branch.
- 2- Ph. D. Student in Educational Management, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran,
- 3- Associate Professor, Department of Educational Management, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran
- * -Corresponding Author: Bahmei@ahvaziau.ac.ir
- 4- Associate Professor, Department of Educational Management, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Abstract

The study's objective was to present a model to measure the educational quality of elementary schools. This research employed a mixed methodology (qualitative and quantitative) and was an applied research in terms of its goal. The population of the qualitative part included teachers and experts of Andimeshk in 2019-2020, 18 of whom were selected using purposive sampling and participated in semi-structured interviews. Contents of the interviews were analyzed and all the data was coded. Opinions of participants and experts were used for validity, the data was recoded for reliability and an agreement coefficient of 0.89 was achieved. Statistical population of the quantitative part was 1103 teachers, 250 of whom were randomly selected based on the Cochran formula. Research tool was a researcher-made questionnaire based on qualitative findings, the validity of which was achieved by face validity and its reliability by a Cronbach's alpha of 0.88. Findings revealed that experts consider 2 aspects (internal and external organizational factors) and 11 components (elementary education objectives, management and leadership, teachers, students, educational space, educational content, learning and teaching processes, educational infrastructure, family, culture, community and policy) in designing an education quality model. The results of structural equations on PLS Smart indicated that the identified components can predict 0.83 of the education quality variable ($R^2=0.83$). Finally, fit goodness of the study's structural model was approved (GOF=0.52). The results demonstrated that the presented model and its components and indicators can very well predict education quality. Therefore, the results are notable for those involved with education.

Keywords: Quality, Educational quality, Elementary school, Model

مقدمه

دوره ابتدایی مهم‌ترین دوره تحصیلی است. زیرا این دوره آستن بسیاری از زمینه‌ها و شکوفایی مهارت‌های شناختی، عاطفی، اجتماعی و آموزشی است که این مهارت‌ها در دوران بعدی تحصیل دانش‌آموز تاثیرگذار خواهند بود (لی، یاماگوچی و تاکادا^۱، ۲۰۱۸؛ شاه، قاضی، شهزاد و یولاح^۲، ۲۰۱۵). دانش‌آموزان با ورود به این دوره از نظر توانایی ذهنی برای کسب بسیاری از مسائل آموزشی و تربیتی (که قبل از ارتباط مستقیم با مدرسه پیدا نکرده بود) آمادگی پیدا می‌کنند و تحولات عظیمی در ذهن آنان نسبت به مسائل اجتماعی ایجاد می‌شود (رزبان، باقری و تلخابی، ۱۳۹۷). این مجموعه تغییر و تحول در دوره ابتدایی را می‌توان در کیفیت آموزشی دید. زیرا فرصت‌های زندگی دانش‌آموزان قویاً از کیفیت آموزشی که در مدارس می‌بینند متأثر است (المز- گولمز^۳ و همکاران، ۲۰۲۰؛ مجمع اقتصاد جهانی، ۲۰۲۰).

کیفیت مهم‌ترین معیار توسعه و به تعبیر سازمان یونسکو قلب آموزش محسوب می‌شود (ریچ و کیپلز^۴، ۲۰۱۹). کمپ^۵ نیز معتقد است آموزش و پرورش باید به تعالی پردازد؛ اگر به کیفیت توجه نکنیم، همه کوشش‌ها و هزینه‌های ما بیهوده است، زیرا نه فقط عمر دانش‌آموزان خود را تباه کرده‌ایم بلکه توانایی خویش را برای رقابت و بقا در جهان که خود را مسؤل زندگی ما نمی‌داند، از دست داده‌ایم (تورانی، ۱۳۸۰). کیفیت، چالش و مسئله مهم همه جوامع است. در کشورهایی که از لحاظ درآمد در سطح پایین و متوسطی قرار دارند، عموماً کیفیت آموزشی پایین است. (واگنر، کاستیلو و زهرا^۶، ۲۰۲۰). از این‌رو، کیفیت آموزشی در اکثر نظام‌های آموزشی، یکی از مفاهیم اساسی در سیاست‌گذاری‌های کلان آموزشی است و در حال حاضر یکی از محورهای اصلی همه مباحث آموزشی است و ارتقای آن مهم‌ترین وظیفه نهادهای آموزشی است. تا آنجا که می‌توان گفت هدف تمامی نظام‌های آموزشی، برپا کردن مدارس خوب و با کیفیت است (نامارا^۷، ۲۰۱۸). از طرفی سلامت هر جامعه به کیفیت نظام آموزشی آن وابسته است. اگر دانش‌آموزان، مهارت‌ها و تخصص لازم برای انجام وظایف فردی و اجتماعی خود را به طور مؤثر و کارآمد فرا نگیرند، واحدهای آموزشی رسالت خود را به انجام نرسانیده‌اند. تحقق این رسالت مستلزم توجه به کیفیت نظام آموزشی است (عسکری، الهی‌منش و پریزاد، ۱۳۹۸).

1- Li, Yamaguchi & Takada
2- Shah, Ghazi, Shahzad & Ullah
3- Olmos-Gómez
4- Ridge & Kippels S
5- David Kemp
6- Wagner, Castillo & Zahra
7- Namara

کیفیت آموزشی سازه‌ای چند وجهی و پیچیده است که هنوز از تعریف واحد و دقیقی برخوردار نیست و عوامل زیادی مانند فرهنگ، اقتصاد و سیاست جوامع در آن اثرگذار است (مدنی، ۲۰۱۹). چاپمن (۲۰۰۵) کیفیت را معادل استانداردهای آموزش، همچون سطح پیشرفت فراگیران می‌داند. کیفیت آموزشی حرکت در راستای ارزش‌های اساسی محیط آموزشی، درک نیازهای افراد ذینفع، مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها، فرآیندسازی، و بهبود مستمر در مؤسسه آموزشی است (مهرعلی‌زاده، ۱۳۸۳). یا کیفیت آموزشی به عنوان سرمایه گذاری خوب برای مؤسسه دانشگاهی و آینده شغلی دانشجویان نیز تعریف شده است (بوون^۲، ۲۰۱۸).

مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی متنوع و پرچالش است. همان‌گونه که گفته شد کیفیت آموزشی مفهوم چند بعدی است که شامل برخی موارد مانند کارکردها و فعالیت‌های مدرسه از قبیل فرایند یاددهی- یادگیری، معلمان و دست اندرکاران آموزشی، دانش‌آموزان و مخاطبین و امکانات و تجهیزات آموزشی است (هویدا، ۱۳۸۷). کیفیت آموزشی در برگیرنده عناصر متنوع و مختلفی است که بر کیفیت آموزشی تأثیرگذار هستند. کیفیت آموزش باید تمام کارکردها و فعالیت‌های مدرسه از قبیل فرآیند یاددهی- یادگیری، دانش‌آموزان، معلمان، امکانات و تجهیزات و ... را شامل شود و یا به عبارتی دیگر باید تمام عناصر فرآینددهی- یادگیری اعم از درون‌داد، فرآیند و برون‌داد و مورد توجه باشد (بازرگان، ۱۳۹۸). در مدل‌های کیفیت آموزشی سنتی این ابعاد مغفول بودند. در واقع، مدل‌های کیفیت آموزشی سنتی دیگر پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان نیستند. کیفیت آموزش در مدل‌های سنتی، آموزش محور صرف بودند و سایر عوامل و مهارت‌های دیگر را نادیده می‌گرفتند. به طوری که پرنسکی^۳ (۲۰۱۴) معتقد است هدف اصلی آموزش یادگیری نیست؛ بلکه هدف واقعی آموزش باید "شدن" از قبیل خوب و توانمند شدن، منعطف شدن و توانمندسازی یا تاب آوری نسبت به همه مسائل است که این موارد باعث ساختن جهان خوب می‌شوند. لذا، کیفیت آموزشی فراتر از یادگیری شناختی است و مجموعه گسترده‌ای از مهارت‌های زندگی را شامل می‌شود.

بررسی پیشینه کیفیت آموزشی نشان می‌دهد که راجع دوره ابتدایی مطالعات بسیار اندکی موجود است و تمرکز بیشتر پژوهش‌ها بر مطالعه روابط دو متغیری تا ارایه الگوی چند وجهی و جامع‌تر بوده است. مهدوین، پاهنگ و یاریقلی (۱۳۹۶) در پژوهشی نتیجه گرفتند میانگین عامل امکانات و تجهیزات و عامل اهداف آموزشی و محتوای تدریس پایینتر از میانگین متوسط جامعه و نامطلوب هستند. بزرگی نژاد و زارعی (۱۳۹۶) در پژوهشی نتیجه گرفتند توجه بیشتر به کیفیت آموزش و پرورش منوط به منابع مالی

1- Chapman.

2- Bowen

3- Prensky

بیشتر برای تولید مواد آموزشی مناسب و تربیت معلمان صالح و توانا، بهبود و اصلاح مدیریت و امور اداری و پشتیبانی معنوی و علمی از نظام آموزش و پرورش است. هادی، رضایور و سلمان‌پور (۱۳۹۵) در پژوهشی نتیجه گرفتند بین انتظارات دانشجویان از محتوا، ساختار و امکانات دوره‌های دانشگاه و ویژگی‌های استادان، با ادراک آنان تفاوت معناداری وجود دارد. زمانی (۱۳۹۵) در پژوهشی نتیجه گرفت روش تدریس استاد، سازماندهی محتوای آموزشی، امکانات و تجهیزات دانشکده، وضعیت دانشجویان (مکان، زمان و استعداد فردی)، صلاحیت حرفه‌ای استاد (آموزشی و پژوهشی) و تکنولوژی‌های نوین از جمله عوامل تأثیرگذار بر کیفیت آموزش در آموزش عالی هستند. بریمانی، صالحی و صادقی (۱۳۹۰) در پژوهشی نتیجه گرفتند عوامل روش تدریس، سازماندهی محتوای آموزشی، تجهیزات و امکانات دانشگاه، وضعیت دانشجویان و وضعیت هیأت علمی در بهبود کیفیت آموزش عالی مؤثرند. خدیوی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی نتیجه گرفتند عوامل درون ساختاری، ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای استادان نقش مهمی در کیفیت آموزشی دارند. یعقوبی و سلطانی زرنندی (۲۰۱۸) در پژوهشی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی را شامل مهارت آموزش، اصول و قواعد آموزش، مهارت‌های ارزیابی، ویژگی‌های فردی، مهارت‌های ارتباطی، اخلاق، توانمندی‌های حرفه‌ای و مهارت‌های مدیریت کلاس دانسته‌اند. کریستوفر^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی نتیجه گرفتند مدارس با کیفیت بالای آموزشی دارای فضای فیزیکی مناسب، تجهیزات آموزش کافی، نسبت مناسب دانش‌آموز به معلم، معلمان تحصیل کرده و با تجربه، والدین تحصیل کرده هستند. شیندلر، پولس-ایلوویچ، ویلزانت و کراوفورد^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی نتیجه گرفتند امنیت و برقراری نظم در کلاس و محیط آموزشی، تعاملات معلم با دانش‌آموزان و همکاران، انتظارات و فرهنگ و توسعه حرفه‌ای و رهبری در مدرسه از عناصر مهم کیفیت آموزشی هستند. اگرینک^۳ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی نتیجه گرفت توجه به کیفیت در مدارس یکی از موارد اساسی و حیاتی است که تأثیری به‌سزا بر سرنوشت جوامع دارد. زیرا کیفیت را می‌توان به مثابه ترکیبی از کارایی، بهره‌وری، اثربخشی، پاسخگویی، توان نوآوری و شرایط آموزشی بیان کرد. یولین، تسچنن-موران^۴ (۲۰۰۸) نیز عوامل مؤثر بر کیفیت مدارس را در کیفیت امکانات، جو مدرسه و روابط انسانی دانسته‌اند.

سال‌های زیادی است در کشورمان موضوع کیفیت آموزشی مورد توجه است. اسناد بالادستی (نظیر سند تحول بنیادین، بندهای ۵، ۲۴، ۳۳، ۱۲) نیز به مفهوم کیفیت آموزشی توجه نموده و لزوم کیفیت آموزشی در مدارس را در اولویت قرار داده‌اند. اما هنوز یکی از مشکلات اصلی نظام آموزش و پرورش موضوع کیفیت آموزشی باقی مانده و برخی صاحب نظران کیفیت آموزشی در مدارس کشور را ضعیف و

1- Christopher

2- Schindler, Puls-Elvidge, Welzant & Crawford

3- Ogrinc

4- Uline & Tschannen-Moran

یا منطبق با شرایط و تحولات جدید آموزشی نمی‌دادند(کشتی آراء و همکاران، ۱۳۹۱، سیلانه و همکاران، ۱۳۹۴؛ جعفری هرنیدی، ۱۳۹۴). افزون بر این، مفهوم کیفیت آموزشی، به راحتی قابل تعریف نیست و پیچیدگی فرآیند آموزش و مشخص نبودن اینکه کیفیت در این فرآیند چگونه شکل می‌گیرد، تعریف آن را مشکل کرده است (تانوک^۱، ۲۰۱۸). از سوی دیگر، عوامل و دلایل زیادی بر کیفیت آموزشی تأثیرگذار هستند که شناسایی آنها می‌تواند تا حدی به شناخت بهتر کیفیت آموزشی و ارزیابی آن کمک نماید و در نهایت بتوان الگویی برای کیفیت آموزشی ارائه کرد.

دلیل انتخاب شهرستان اندیمشک به عنوان مورد مطالعه این است که محقق تجربه زیسته آموزش در این شهرستان را دارد و از نزدیک شاهد چالش کیفیت آموزشی بوده است. این چالش به ارائه کیفیت آموزشی نه چندان مناسب و عدم وجود الگوی مناسب برای ارزیابی آن بر می‌گردد. از سوی دیگر، هنوز هیچ گونه مطالعه علمی راجع کیفیت آموزشی در دوره ابتدایی در این شهرستان انجام نگرفته است(اداره آموزش و پرورش شهرستان اندیمشک، ۱۳۹۹). که همین به خلا پژوهشی منجر شده است. نتایج این پژوهش می‌تواند به عنوان سند علمی در سطح کلان در بخش جنوب کشور برای وزارت آموزش و پرورش قابل استفاده باشد و در سطح خرد نیز مسئولان آموزش و پرورش منطقه از نتایج آن برای رفع نواقص و موانع ارتقای کیفیت آموزشی استفاده نمایند. نوآوری پژوهش نیز این است که با بهره جستن از روش ترکیبی در صدد مطالعه عمیق موضوع با هر دو روش کیفی و کمی و غنای نتایج است. لذا، هدف اصلی پژوهش ارائه الگوی کیفیت آموزشی در دوره ابتدایی است. سئوالات پژوهش عبارتند از:

- ۱- عوامل تأثیرگذار بر کیفیت آموزشی دوره ابتدایی کدامند؟
- ۲- برازش الگوی ارزیابی کیفیت آموزشی دوره ابتدایی چگونه است؟

روش

پژوهش حاضر از نظر شیوه اجرا، آمیخته اکتشافی(کیفی/کمی) و از نظر هدف نیز پژوهشی کاربردی بود. گام نخست پژوهش(کیفی) شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی با روش کیفی- تحلیل مضمون و گام دوم(کمی)، ارائه مدل و اعتبارسنجی آن با کمک معادلات ساختاری بود. شرکت کنندگان در مطالعه کیفی، مدیران و کارشناسان آموزش ابتدایی، خبرگان، صاحب نظران و اساتید برجسته در حوزه آموزش ابتدایی بودند که دانش، تجربه و آگاهی لازم در مورد آموزش در دوره ابتدایی داشتند و به صورت هدفمند انتخاب شدند. لذا با ۱۵ نفر تا حصول قاعده اشباع نظری مصاحبه شد اگرچه مصاحبه‌ها جهت اطمینان بیشتر تا ۱۸ مورد ادامه پیدا کرد(جدول ۱) و تمام رویدادها و اظهارات آنان راجع موضوع

کدگذاری و تحلیل شدند. اعتبار داده‌ها از دیدگاه اساتید و خبرگان مورد نقادی قرار گرفتند و برخی پیشنهادهای آنان نیز لحاظ شدند. برای پایایی فرایند کدگذاری نیز به تصادف ۴ مصاحبه انتخاب شد و در اختیار کدگذارانی که سابقه کار کیفی داشتند قرار داده شد و میزان ضریب توافق ۰/۸۳ حاصل شد.

جامعه آماری در بخش کمی شامل آموزگاران، مدیران و معاونین آموزش ابتدایی در شهرستان اندیمشک در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ به تعداد ۱۱۰۳ نفر بودند که بر اساس فرمول کوکران ۲۵۰ نفر به عنوان حجم نمونه و با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. لازم به ذکر است ۷ پرسشنامه مخدوش بودند که از تحلیل خارج شدند.

ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته مبتنی بر یافته‌های کیفی بود. این پرسشنامه دارای ۲ بعد، ۱۱ مؤلفه و ۸۱ شاخص بود که در طیف ۵ گزینه‌ای (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، نظری ندارم=۳، موافقم=۴ و کاملاً موافقم=۵) درجه‌بندی شد. اعتبار پرسشنامه با روایی صوری (اساتید سنجش) و روایی همگرا (میانگین واریانس استخراج شده: AVE) مورد بررسی قرار گرفت و برای پایایی نیز از آزمون آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد (جدول ۳).

در پژوهش حاضر برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارایه الگو، از روش معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی (SEM-PLS) استفاده شد. SEM-PLS یکی از رویکردهای نسل دوم معادلات ساختاری است که مؤلفه محور است و با حجم نمونه کمتر از دقت بالاتری برخوردار است. دیگر مزیت آن عدم وابستگی به نرمال بودن توزیع داده‌ها است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲).

جدول ۱: برخی از خصوصیات مشارکت‌کنندگان

Table 1:

Some characteristics of the participants

شماره number	جنسیت gender	تحصیلات education	سمت شغلی Job	سنوات خدمت (سال) Years of service (year)
خبره ۱ Exert 1	مرد male	دکترای مدیریت آموزشی Ph.D. in Educational Management	عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی A faculty member of Shahid Beheshti University	28
خبره ۲ Exert 2	مرد male	کارشناسی ارشد Master's degree	استاد دانشگاه و کارشناس آموزش ابتدایی University professor and educational specialist in elementary education	25
خبره ۳ Exert 3	مرد male	دکترای مدیریت آموزشی Ph.D. in Educational Management	رییس و مدرس دانشگاه فرهنگیان President and professor of Farhangian University	17
خبره ۴ Exert 4	مرد male	دکترای علوم تربیتی Ph.D. in Educational Sciences	مدرس دانشگاه فرهنگیان و آموزگار Professor of Farhangian University, Teacher	24

25	مدرس دانشگاه فرهنگیان Professor of Farhangian University	کارشناس ارشد Master's degree	مرد male	خبره ۵ Exert 5
18	مدرس مدعوی دانشگاه، آموزگار Visiting lecturer, Teacher	دکتر Ph.D.	زن female	خبره ۶ Exert 6
23	مدرس دانشگاه فرهنگیان Professor of Farhangian University	دکترای روانشناسی Ph.D. in Psychology	مرد male	خبره ۷ Exert 7
17	آموزگار Teacher	کارشناس ارشد Master's Degree	زن female	خبره ۸ Exert 8
16	آموزگار Teacher	دکتری علوم تربیتی Ph.D. in Educational Sciences	زن female	خبره ۹ Exert 9
15	آموزگار Teacher	دانشجوی دکتری Ph.D. student	زن female	خبره ۱۰ Exert 10
14	آموزگار Teacher	کارشناسی ارشد Master's degree	مرد male	خبره ۱۱ Exert 11
19	مدرس دانشگاه و آموزگار University professor and teacher	کارشناسی ارشد Master's degree	مرد male	خبره ۱۲ Exert 12
12	آموزگار Teacher	کارشناس ارشد Master's degree	زن female	خبره ۱۳ Exert 13
27	معاون آموزشی Educational assistant	کارشناسی Bachelor's Degree	زن female	خبره ۱۴ Exert 14
22	مدیر Head teacher	کارشناسی ارشد Master's degree	مرد male	خبره ۱۵ Exert 15
21	مدیر Head teacher	کارشناسی ارشد Master's degree	زن female	خبره ۱۶ Exert 16
12	مشاور Consultant	کارشناسی ارشد Master's degree	زن female	خبره ۱۷ Exert 17
27	مدیر Head teacher	دانشجوی دکتری Ph.D. student	زن female	خبره ۱۸ Exert 18

یافته‌ها

سؤال (۱): عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت آموزشی مدارس ابتدایی از دیدگاه خبرگان کدامند؟

برای پاسخ به پرسش مطرح شده، تمام متون مصاحبه‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند که ۶۳ مقوله فرعی، ۱۱ مقوله اصلی و ۲ کد انتخابی (عوامل درون سازمانی و عوامل برون سازمانی) شناسایی شدند. در جدول (۲) فرایند کدگذاری و عوامل و مؤلفه‌های استخراجی نشان داده شده است.

جدول ۲. خلاصه فرایند کدگذاری باز، محوری و انتخابی حاصل از کیفیت آموزشی

Table 2.

Summary of open, pivotal and selective coding process resulting from educational quality

کدگذاری انتخابی Selective coding	کدگذاری محوری Pivotal coding	کدگذاری باز Open coding
عوامل درون سازمانی Internal organizational factors	اهداف و رسالت‌های آموزش ابتدایی Elementary Education Goals and Missions	تعیین اهداف دوره ابتدایی مطابق با سند تحول بنیادین و سایر اسناد بالادستی Determining the elementary education goals according to Fundamental Reform Document of Education and other superior documents عملیاتی نمودن اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش Implementation of goals and missions of education تدوین فعالیت‌های آموزشی مناسب Compilation of appropriate educational activities ایجاد ارتباط بین آموزش و یادگیری با واقعیت‌های اجتماعی و زندگی Creating a connection between education and learning and social and life realities
ظرفیت سازی مدیریت و رهبری Management and Leadership Capacity Building	راهبری و مدیریت تربیتی Educational leadership and management آموزش و توانمندسازی مدیران Training and empowerment of head teachers توانایی مدیریت تأمین بودجه و اعتبارات Ability to manage budget and credit funding توانایی و تخصص مدیریت مدارس School management ability and expertise تعهد مدیران Head teacher' committee nt افزایش کیفیت آموزش مدیران Improving the quality of head teachers' training شایسته سالاری در انتصاب مدیران Meritocracy in the appointment of head teachers	رهبری و مدیریت تربیتی Educational leadership and management آموزش و توانمندسازی مدیران Training and empowerment of head teachers توانایی مدیریت تأمین بودجه و اعتبارات Ability to manage budget and credit funding توانایی و تخصص مدیریت مدارس School management ability and expertise تعهد مدیران Head teacher' committee nt افزایش کیفیت آموزش مدیران Improving the quality of head teachers' training شایسته سالاری در انتصاب مدیران Meritocracy in the appointment of head teachers
معلمان Teachers	تخصص روانشناسی و تربیتی معلمان Teachers specialty in psychology and education تعهد معلمان Teacher' committee nt توانمندسازی معلمان Teacher empowerment نگرش معلم نسبت به یادگیرنده Teacher attitude towards learners اجرای کامل رتبه بندی معلمان Full implementation of teacher rankings استخدام معلمان متخصص Hiring expert teachers افزایش کیفیت آموزش معلمان Improving the quality of teacher' training	تخصص روانشناسی و تربیتی معلمان Teachers specialty in psychology and education تعهد معلمان Teacher' committee nt توانمندسازی معلمان Teacher empowerment نگرش معلم نسبت به یادگیرنده Teacher attitude towards learners اجرای کامل رتبه بندی معلمان Full implementation of teacher rankings استخدام معلمان متخصص Hiring expert teachers افزایش کیفیت آموزش معلمان Improving the quality of teacher' training

<p>انگیزه معلمان Teacher motivation رابطه عاطفی با دانش‌آموزان Emotional connection with students تفکر انتقادی معلم Teacher critical thinking ارزشیابی معلمان Teacher evaluation</p>	
<p>توانایی و استعداد دانش‌آموزان Ability and talents of students ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان Creating motivation in students</p>	دانش‌آموزان Student
<p>ارزشیابی دانش‌آموزان Student evaluation ارتباط و تعامل دوسویه بین دانش‌آموزان و معلمان Two-way communication and interaction between students and teachers تقویت شورای دانش‌آموزی در مدرسه Strengthening the student council at the school</p>	
<p>محیط آموزشی مناسب Appropriate educational space توجه به پتانسیل‌های فضاهای آموزشی و مدارس Attention to the potentials of educational spaces and schools فضای فیزیکی مدارس Physical space of schools</p>	فضای آموزشی (مدرسه) Educational Space (School)
<p>تعامل بین اجزای آموزشی Interaction between Educational components استفاده از تجربیات کشورهای موفق در گزینش محتوای دروس Using the experiences of successful countries in the selection of course content خلاقیت و نوآوری در به کارگیری متون آموزشی Creativity and innovation in the use of educational texts به روز رسانی محتوای آموزشی Updating educational contents توجه به نیازهای دانش‌آموزان Attention to the needs of students تناسب محتوای درسی با توانایی‌های واقعی دانش‌آموزان proportionality of course content to real abilities of students</p>	محتوای آموزشی Educational Content
<p>روش تدریس Teaching method روش یادگیری learning method استفاده از الگوهای برتر آموزشی</p>	فرایندهای یادگیری و یاددهی Teaching and learning processes

Use of superior educational models		
امکانات و تجهیزات آموزشی Educational facilities and equipment	زیرساخت‌های آموزشی Educational Infrastructures	
استفاده از تکنولوژی‌های آموزشی Use of educational technologies		
تقویت زیرساخت‌ها Strengthening the infrastructures		
دسترسی به رسانه‌های آموزشی Access to educational media		
استفاده از پتانسیل گروه‌های مختلف جهت تقویت امکانات آموزشی Using the potential of different groups for strengthening educational facilities		
همکاری خانواده‌ها با مدرسه Cooperation of families with school	خانواده Family	عوامل برون سازمانی External organizational factors
نقش خانواده‌ها در هدایت دانش‌آموزان The role of families in guidance of students		
آگاهی والدین از اهداف آموزش و پرورش		
Parents awareness of goals of education		
مسائل فرهنگی cultural issues	فرهنگ و اجتماع Culture and Society	
مسائل اجتماعی Social Issues		
تعیین و اجرای اهداف اعتقادی در مدارس Determination and implementation of theological goals in schools		
تعیین و اجرای اهداف اخلاقی در مدارس Determination and implementation of ethical goals in schools		
کیفیت بخشی به امور تربیتی Giving quality to educational affairs		
مسائل سیاسی Political issues	سیاست Politics	
سیاست حاکم بر جامعه Social policies		

سؤال (۲): برازش مدل شناسایی شده چگونه است؟

برای بررسی برازش مدل و تحلیل داده‌ها از روش PLS که یکی از رویکردهای روش SEM است، استفاده شد. این تحلیل مستلزم بررسی دو بخش ساختاری (مدل درونی) و اندازه‌گیری (مدل بیرونی) است که در بخش ساختاری مدل، معیارهای آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس به اشتراک گذاشته (AVE) بررسی شد که باید میزان آنها بیشتر از ۰/۷ باشد (هالند، ۱۹۹۹). در جدول ۳، نتایج بخش ساختاری ارائه شده است.

جدول ۳. مقدار ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده

Table 3.

Cronbach's alpha coefficient, combined reliability and AVE			
شماره	متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
number	variable	alpha	CR
1	اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش Goals and Missions of Education	.837	.850
2	دانش‌آموز Student	.812	.832
3	فضای آموزشی Educational Space	.716	.791
4	فرهنگ و اجتماع Culture and Society	.829	.846
5	فرایند یاددهی و یادگیری Learning and learning Process	.710	.733
6	خانواده Family	.757	.813
7	معلم Teacher	.753	.776
8	مدیریت و رهبری Management and Leadership	.735	.760
9	محتوای آموزشی Educational Content	.854	.862
10	کیفیت آموزشی Education Quality	.828	.886
11	سیاست Politics	.710	.730
12	زیرساخت‌های آموزشی Educational Infrastructures	.913	.735

جدول ۳، نشان می‌دهد که مقدار ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی همه متغیرها بیش از حداقل قابل قبول یعنی ۰/۷ است. بنابراین متغیرهای اندازه‌گیری پژوهش به گونه‌ای مطلوب پایایی دارند. روایی همگرا نیز نشان دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده هر متغیر پنهان با سؤال مختص به

خود است. به بیان ساده تر، این معیار میزان همبستگی هر بعد با سؤال خود را نشان می‌دهد؛ هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش مدل اندازه گیری نیز بیشتر است. مقدار ملاک برای سطح قبولی AVE، ۰/۵ می‌باشد (هولاند، ۱۹۹۹).

در جدول ۴، نیز بار عاملی در سطح یک درصد برای مؤلفه‌های هر بخش از متغیرهای تحقیق محاسبه شده است. بار عاملی، شدت رابطه میان متغیر پنهان (سازه) و متغیر آشکار (شاخص) را طی فرایند تحلیل مسیر مشخص می‌کند. در تحلیل عاملی تأییدی، سؤال‌هایی که کفایت مناسب را برای تبیین متغیرهای مدل ندارند، پس از شناسایی توسط ضرایب استاندارد شده، حذف می‌شوند؛ به طوری که اگر از ۰/۴ بیشتر باشد (هالند، ۱۹۹۹)، کفایت مناسب سؤال‌ها تأیید می‌شود و برازش مدل اندازه‌گیری را تأیید می‌کند. لازم به ذکر است که برای کنترل معناداری روابط میان هر سؤال و متغیر مربوطه (برازش مدل اندازه‌گیری) در صورت کمتر شدن ضرایب معناداری (t-Value) مربوط به هر زیر مؤلفه از مقدار ۱/۹۶ باید آن سؤال را حذف نمود. زیرا آن سؤال در تبیین متغیر مربوط به خود ضعف داشته و وجود آن در مدل باعث افزایش خطای اندازه‌گیری در محاسبات بعدی می‌شود. مطابق جدول ۴ ضرایب معناداری (t-Value) مربوط به همه سؤالات از مقدار ملاک ۱/۹۶ بیشتر می‌باشد.

جدول ۴. بار عاملی آماری در سطح یک درصد برای مؤلفه‌های پژوهش

Table 4.

Statistical factor load at the level of one percent for research components

مؤلفه Component	زیر مؤلفه Sub-component	بار عاملی Factor load	ضرایب معناداری Significance coefficients
اهداف و رسالت‌های آموزش ابتدایی Elementary Education Goals and Missions	تعیین اهداف دوره ابتدایی مطابق با سند تحول بنیادین و سایر اسناد بالادستی Determining the elementary education goals according to Fundamental Reform Document of Education and other superior documents	.844	11.288
	عملیاتی نمودن اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش Implementation of goals and missions of education	.862	12.568
	تدوین فعالیت‌های آموزشی مناسب Compilation of appropriate educational activities	.922	19.317
	ایجاد ارتباط بین آموزش و یادگیری با واقعیت‌های اجتماعی و زندگی Creating a connection between education and learning and social and life realities	.894	16.503
	تعیین اهداف دوره ابتدایی مطابق با سند تحول بنیادین و سایر اسناد بالادستی Determining the elementary education goals according to Fundamental Reform Document of Education and other superior documents	.866	15.705

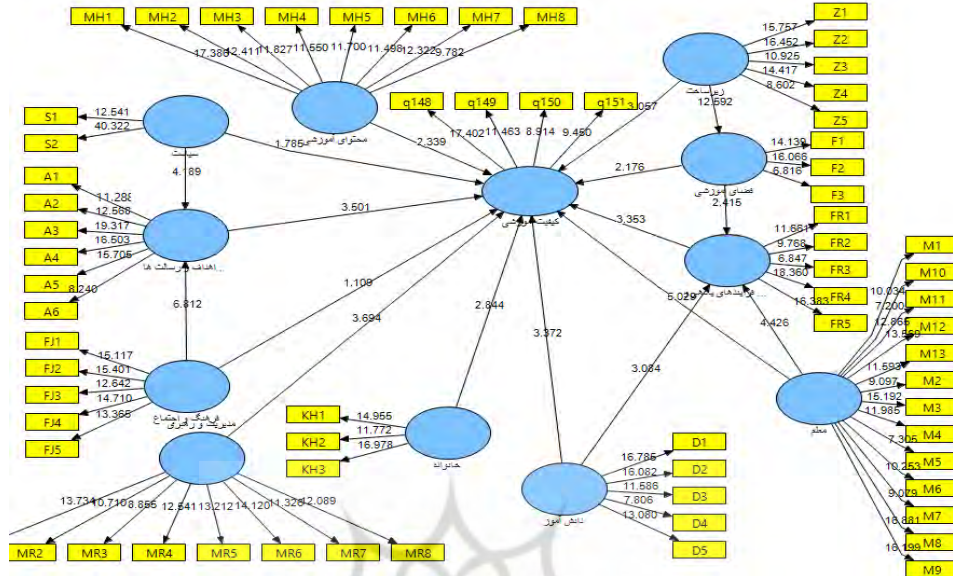
8.204	.846	عملیاتی نمودن اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش Implementation of goals and missions of education	
13.734	.895	راهبری و مدیریت تربیتی Educational leadership and management	ظرفیت سازی مدیریت و رهبری
10.710	.842	آموزش و توانمندسازی مدیران Training and empowerment of head teachers	Management and Leadership Capacity Building
8.855	.842	توانایی مدیریت تأمین بودجه و اعتبارات Ability to manage budget and credit funding	
12.541	.901	توانایی و تخصص مدیریت مدارس School management ability and expertise	
14.120	.883	تعهد مدیران Head teacher'' committee nt	
11.326	.895	افزایش کیفیت آموزش مدیران Improving the quality of head teachers' training	
12.089	.878	شایسته سالاری در انتصاب مدیران Meritocracy in the appointment of head teachers	
10.034	.856	تخصص روانشناسی و تربیتی معلمان Teachers specialty in psychology and education	معلمان Teachers
7.200	.852	تعهد معلمان Teacher'' committee nt	
12.865	.867	توانمندسازی معلمان Teacher empowerment	
13.569	.900	نگرش معلم نسبت به یادگیرنده Teacher attitude towards learners	
11.593	.884	اجرای کامل رتبه بندی معلمان Full implementation of teacher rankings	
9.097	.859	استخدام معلمان متخصص Hiring expert teachers	
15.192	.894	افزایش کیفیت آموزش معلمان Improving the quality of teacher'' training	
11.985	.868	انگیزه معلمان Teacher'' motivation	
7.305	.847	رابطه عاطفی با دانش آموزان Emotional connection with students	
10.253	.835	تفکر انتقادی معلم Teacher critical thinking	
9.079	.836	ارزشیابی معلمان Teacher evaluation	
16.785	.889	توانایی و استعداد دانش آموزان Ability and talents of students	دانش آموزان Student
16.082	.914	ایجاد انگیزه در دانش آموزان Creating motivation in students	
11.586	.846	ارزشیابی دانش آموزان Student evaluation	

7.806	.782	ارتباط و تعامل دوسویه بین دانش‌آموزان و معلمان Two-way communication and interaction between students and teachers	
13.080	.874	تقویت شورای دانش‌آموزی در مدرسه Strengthening the student council at the school	
14.139	.881	محیط آموزشی مناسب Appropriate educational space	فضای آموزشی (مدرسه) Educational Space (School)
16.066	.865	توجه به پتانسیل‌های فضاهای آموزشی و مدارس Attention to the potentials of educational spaces and schools	
6.816	.820	فضای فیزیکی مدارس Physical space of schools	
17.388	.915	تعامل بین اجزای آموزشی Interaction between Educational components	محتوای آموزشی Educational Content
12.411	.871	استفاده از تجربیات کشورهای موفق در گزینش محتوای دروس Using the experiences of successful countries in the selection of course content	
11.827	.866	خلاقیت و نوآوری در به کارگیری متون آموزشی Creativity and innovation in the use of educational texts	
11.550	.861	به روز رسانی محتوای آموزشی Updating educational contents	
11.700	.863	توجه به نیازهای دانش‌آموزان Attention to the needs of students	
11.498	.880	تناسب محتوای درسی با توانایی‌های واقعی دانش‌آموزان proportionality of course content to real abilities of students	
12.322	.873		
11.661	.860	روش تدریس Teaching method	فرایندهای یادگیری و یاددهی Teaching and learning processes
9.786	.856	روش یادگیری learning method	
6.847	.776	استفاده از الگوهای برتر آموزشی Use of superior educational models	
18.360	.899	روش تدریس Teaching method	
16.383	.899		
15.757	.886	امکانات و تجهیزات آموزشی Educational facilities and equipment	زیرساخت‌های آموزشی Educational Infrastructures
16.452	.885	استفاده از تکنولوژی‌های آموزشی Use of educational technologies	
10.925	.874	تقویت زیرساخت‌ها Strengthening the infrastructures	
14.417	.886	دسترسی به رسانه‌های آموزشی Access to educational media	
8.602	.777	استفاده از پناسیل گروه‌های مختلف جهت تقویت امکانات آموزشی آموزشی	

Using the potential of different groups for strengthening educational facilities			
14.955	.872	همکاری خانواده‌ها با مدرسه Cooperation of families with school	خانواده Family
11.772	.881	نقش خانواده‌ها در هدایت دانش‌آموزان The role of families in guidance of students	
16.978	.893	آگاهی والدین از اهداف آموزش و پرورش Parents awareness of goals of education	
15.117	.884	مسائل فرهنگی cultural issues	فرهنگ و اجتماع Culture and Society
15.401	.894	مسائل اجتماعی Social Issues	
12.642	.882	تعیین و اجرای اهداف اعتقادی در مدارس Determination and implementation of theological goals in schools	
14.710	.886	تعیین و اجرای اهداف اخلاقی در مدارس ethical goals in Determination and implementation of schools	
13.365	.873	کیفیت بخشی به امور تربیتی Giving quality to educational affairs	
12.541	.926	مسائل سیاسی Political issues	سیاست Politics
40.322	.940	سیاست حاکم بر جامعه Social policies	

در شکل ۱، مقادیر t در بازه بیشتر از $1/96$ و کمتر از $1/96$ - و در شکل ۲، شدت تأثیر متغیرها بر یکدیگر با استفاده از ضرایب استاندارد شده (ضریب مسیر) مشخص گردیده است. ضریب مسیر نشان دهنده شدت و نوع رابطه بین دو متغیر پنهان و عددی بین -1 تا $+1$ است.

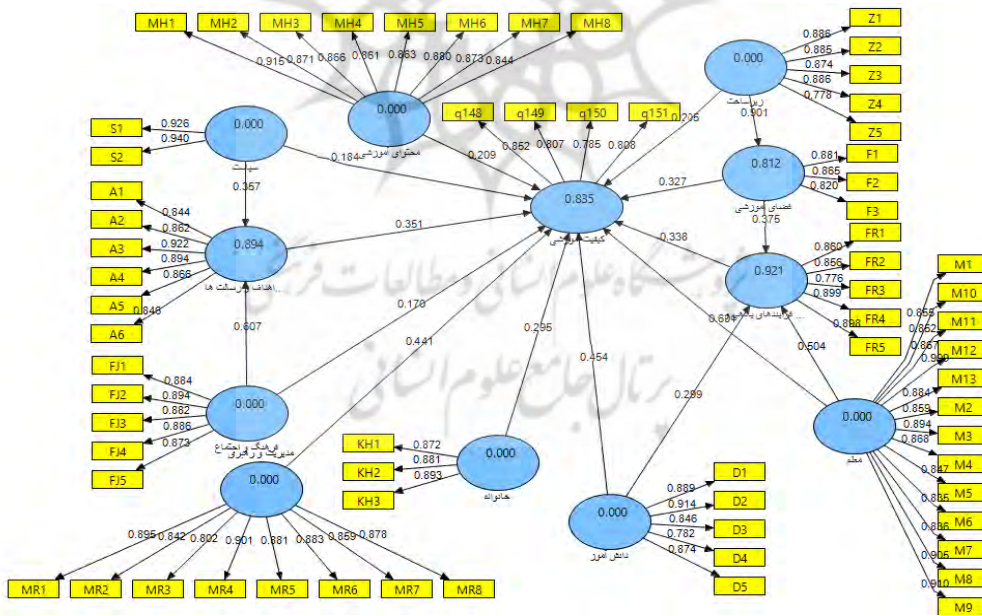
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۱: بررسی مقادیر t برای آزمون فرضیات تحقیق

Figure 1:

Examination of t values to test research hypotheses

شکل ۲: بررسی شدت تأثیر متغیرها بر یکدیگر با ضرایب استاندارد شده

Figure 2:

Investigation of the intensity of the effect of variables on each other with standardized coefficients

جدول ۵. نتایج آماری مقادیر تی (T) و ضرایب مسیر بین متغیرهای مستقل با کیفیت آموزشی

Table 5.

Results of T values and path coefficients between independent variables with educational quality				
نتیجه	ضریب مسیر	t	روابط	
Result	Path coefficient		Relationships	
			ردیف row	
تأیید رابطه Relationship confirmed	.351	3.501	اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش ← کیفیت آموزش ابتدایی Goals and missions of education → Elementary education quality	1
تأیید رابطه Relationship confirmed	.441	3.694	مدیریت و رهبری ← کیفیت آموزش ابتدایی Management and leadership → Elementary education quality	2
تأیید رابطه Relationship confirmed	.601	5.029	معلم ← کیفیت آموزش ابتدایی Teacher → Elementary education quality	3
تأیید رابطه Relationship confirmed	.454	3.372	دانش‌آموز ← کیفیت آموزش ابتدایی Student → Elementary education quality	4
تأیید رابطه Relationship confirmed	.338	3.353	فرایند یاددهی و یادگیری ← کیفیت آموزش ابتدایی Teaching and learning process → Elementary education quality	5
تأیید رابطه Relationship confirmed	.205	3.057	زیرساخت‌های آموزشی ← کیفیت آموزش ابتدایی Educational infrastructures → Elementary education quality	6
تأیید رابطه Relationship confirmed	.327	2.176	فضای آموزشی ← کیفیت آموزش ابتدایی Educational space → Elementary education quality	7
تأیید رابطه Relationship confirmed	.209	2.339	محتوای آموزشی ← کیفیت آموزش ابتدایی Educational content → Elementary education quality	8
تأیید رابطه Relationship confirmed	.295	2.844	خانواده ← کیفیت آموزش ابتدایی Family → Elementary education quality	9
عدم تأیید Not confirmed	.170	1.109	فرهنگ و اجتماع ← کیفیت آموزش ابتدایی Culture and society → Elementary education quality	10
عدم تأیید Not confirmed	.184	1.785	سیاست ← کیفیت آموزش ابتدایی Politics → Elementary education quality	11
تأیید رابطه Relationship confirmed	.357	4.189	سیاست ← اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش Politics → Goals and mission of education	12
تأیید رابطه Relationship confirmed	.607	6.812	فرهنگ و اجتماع ← اهداف و رسالت‌های آموزش و پرورش Culture and society → Goals and mission of education	13
تأیید رابطه Relationship confirmed	.901	12.592	زیرساخت‌های آموزشی ← فضای آموزشی Educational infrastructures → Educational space	14
تأیید رابطه Relationship confirmed	.375	2.415	فضای آموزشی ← فرایند یاددهی و یادگیری Educational space → Teaching and learning process	15
تأیید رابطه Relationship confirmed	.504	4.426	معلم ← فرایند یاددهی و یادگیری Teacher → Teaching and learning process	16
تأیید رابطه Relationship confirmed	.299	3.084	دانش‌آموز ← فرایند یاددهی و یادگیری Student → Teaching and learning process	17

نتایج جدول ۵، نشان می‌دهد که در مدل ارائه شده تمامی روابط به جز رابطه سیاست و فرهنگ و اجتماع با کیفیت آموزشی مورد تأیید است و مجموع متغیرهای پژوهش (شکل ۲) توانستند ۰/۸۳ واریانس متغیر کیفیت آموزشی را پیش‌بینی کنند ($R^2=0/83$). برای بررسی کلی کیفیت مدل پژوهش نیز با شاخص GOF محاسبه شد که ۰/۵۲ حاصل شد و چون بیشتر از مقدار ۰/۳۵ است می‌توان نتیجه گرفت برازش کلی مدل قابل قبول است.

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت زیربنایی کیفیت آموزشی به‌ویژه در دوره ابتدایی انکارناپذیر است و در دوران بعدی زندگی دانش‌آموز تأثیرگذار خواهند بود. بر این اساس، هدف اصلی این پژوهش ارائه الگوی کیفیت آموزشی در دوره ابتدایی بود. یافته‌ها از دیدگاه خبرگان به ۲ بعد اصلی (عوامل درون و برون سازمانی) و ۱۱ مؤلفه (اهداف و رسالت‌های آموزش ابتدایی، مدیریت و رهبری، معلمان، دانش‌آموزان، فضای آموزشی، محتوای آموزشی، فرایندهای یادگیری و یاددهی، زیرساخت‌های آموزشی، خانواده، فرهنگ، اجتماع و سیاست) منجر شدند. تحلیل داده‌ها با معادلات ساختاری روش Pls Smart نیز نشان داد که مؤلفه‌های شناسایی شده قادر به پیش‌بینی ۰/۸۳ متغیر کیفیت آموزشی هستند ($R^2=0/83$) و برازش کلی مدل نیز مورد تأیید واقع شد ($GOF=0/52$).

یافته‌های این پژوهش با برخی نتایج پژوهش‌ها نظیر نجفی دولت آبادی و همکاران (۱۳۹۸) که عوامل حرفه‌ای (معلم و محیط آموزشی) را از ارکان کیفیت آموزشی دانسته بودند؛ مهدیون و همکاران (۱۳۹۶) که در الگوی کیفیت آموزشی نقش عامل امکانات و تجهیزات و اهداف آموزشی و محتوای تدریس را مهم دانسته بودند؛ بزرگی نژاد (۱۳۹۶) که نتیجه گرفته بود توجه بیشتر به کیفیت آموزشی منوط به منابع مالی بیشتر، ارتقای جایگاه معلمان و اصلاح مدیریت و امور اداری است؛ زمانی (۱۳۹۵) که دریافته بود توانمندی‌های کلی معلم/استاد، سازماندهی محتوای آموزشی و امکانات و تجهیزات از جمله عوامل تأثیرگذار بر کیفیت آموزشی هستند. بریمانی و همکاران (۱۳۹۰) که بر خصوصیات فرد آموزش معلم در کیفیت آموزشی تأکید داشته‌اند؛ یعقوبی و سلطانی‌زرنندی (۲۰۱۸) که توانمندی‌های حرفه‌ای معلم، مهارت‌های ارزیابی، ویژگی‌های فردی و مهارت‌های ارتباطی و اخلاق را عناصر مهم مدل کیفیت آموزشی دانسته بودند؛ کریستوفر (۲۰۱۸) که بر عامل فضای فیزیکی مناسب، تجهیزات، آموزش کافی، نسبت مناسب دانش‌آموز به معلم، معلمان تحصیل کرده و تجربه والدین تأکید کرده بودند؛ با نتیجه پژوهش یولین و همکاران (۲۰۰۸) که دریافته بودند کیفیت امکانات، جو مدرسه و روابط انسانی (معلم) مؤلفه‌های مهم کیفیت آموزشی دانسته‌اند؛ و با نتیجه پژوهش شیندلر (۲۰۱۸) که

نتیجه گرفته بود تعاملات معلم با دانش‌آموز و فرهنگ آموزش از عناصر مهم کیفیت آموزشی هستند همسو و سازگار است.

در تبیین مدل پیشنهادی باید گفت ارائه هر گونه مدل به عوامل زیادی بستگی دارد که عمدتاً به فرهنگ و ارزش‌های جوامع و نوع نگاه آنان به موضوع آموزش بستگی دارد. به طوری که می‌توان کیفیت آموزشی در کشورهای توسعه یافته‌تر را فراتر از یادگیری و دانش و در کشورهای کمتر توسعه یافته، بیشتر افزایش دانش و معلومات دانست (هاپکینز، ۲۰۱۵). فرهنگ حاکم بر کشور ما نیز عمدتاً نگاهی صرف آموزشی (معلومات و دانش شناختی) به یادگیری است. به عبارتی همچنان کمیت و نمره جایگاه بالایی در سیستم آموزشی ما دارد و خیل عظیم خانواده‌ها هنوز به نمره و معدل به عنوان شاخص اصلی موفقیت تحصیلی و کیفیت آموزش نگاه می‌کنند. می‌توان گفت خانواده‌ها از همان دوران ابتدایی دیدی بیشتر کمی تا کیفی (یادگیری مهارت‌های گوناگون زندگی) به امر آموزش دارند. حضور کتاب‌های کمک آموزشی حتی در دوره ابتدایی در همین راستاست.

همان‌گونه که نتایج پژوهش نشان داد مقوله کیفیت آموزشی دیگر فقط کسب دانش و افزایش معلومات نیست؛ بلکه آموختن مهارت‌های گوناگونی نظیر تفکر انتقادی، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های زندگی جمعی، مهارت‌های کسب و کار، مهارت‌های سواد رسانه‌ای و مهارت‌های کار گروهی و ... است که به عنوان شهروند برای زندگی اجتماعی ضروری هستند. در این راستا پروتسکی هدف آموزش را فقط یادگیری نمی‌داند بلکه تلاش برای بهتر شدن در مقولاتی مانند توانمندسازی، تاب آوری، مشارکت در زندگی اجتماعی و ... دانسته است (پروتسکی، ۲۰۱۴). نکته دیگر این است که در ارزیابی کیفیت آموزشی بر خلاف گذشته علاوه بر معلم به عنوان مجری و انتقال دهنده متون آموزش، خانواده‌ها نیز جزیی از فرایند آموزش هستند. در این راستا باید به تغییر نظام آموزشی پیشین به ساختار ۳-۳-۶ اشاره کرد که مبتنی بر نظام توصیفی است و در این شیوه جدید نظرات خانواده‌ها نیز در کنار معلم حائز اهمیت است. لذا می‌توان گفت علاوه بر معلم خانواده‌ها نیز جزیی از کیفیت آموزشی هستند که تعامل بیشتر آنان با مدرسه و معلم در ارتقای کیفیت آموزشی می‌تواند ایفاگر نقش مهمی باشد. لذا می‌توان گفت مدل کیفیت آموزشی از نظر کارگزاران آموزشی متنوع تر شده است و باید دیدگاه اولیا نیز در کیفیت آموزشی لحاظ شود.

مدل پیشنهادی این پژوهش با مؤلفه‌های متنوع می‌تواند برای ارزیابی کیفیت آموزشی مدارس ابتدایی مناسب باشد. با این حال، نتایج پژوهش محدودیت‌هایی هم دارد؛ از جمله اینکه این پژوهش مطالعه‌ای موردی بود و امکان بررسی در سطح کلان‌تری به خاطر فقدان امکانات و توان مالی محقق

میسر نبود. محدودیت دیگر این است مدل‌های دیگری برای مقایسه با مدل کنونی وجود ندارد تا به مقایسه و تطبیق نتایج پرداخت. همچنین نتایج بدون لحاظ کردن جنسیت بوده است و اینکه آیا مدل‌های کیفیت آموزشی برای دختران و پسران یکسان است یا خیر؛ خارج از محدوده پژوهش حاضر بوده است. بر این اساس، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- ۱- به عنوان پیشنهاد برای محققان آینده، فراتحلیل مطالعات کیفیت آموزشی انجام شود تا دید کلی نسبت به آن حاصل شود. همچنین مدل‌های کیفیت آموزشی با رویکرد جنسیت نیز در دستور کار محققان قرار بگیرد.
- ۲- نتایج پژوهش نشان داد عامل معلم یکی از عناصر بسیار تاثیرگذار در کیفیت آموزشی است که باید به توانمندسازی حرفه‌ای- و سازمانی معلمان توجه بیشتر شود.
- ۳- مطابق تأثیر معنادار خانواده در کیفیت آموزشی، باید در مدارس ابتدایی تعامل اولیاء و معلم بیشتر شود و از سوی معلمان دانش‌افزایی اولیاء در دستور کار قرار بگیرد.
- ۴- نتایج پژوهش نشان داد عامل سخت‌افزارهای مانند تجهیزات آموزشی و تجهیز محیط فیزیکی بسیار مهم است که باید مورد توجه دوسویه اولیا و مدرسه باشد.
- ۵- نتایج پژوهش نشان داد یکی از عوامل مهم سنجش کیفیت آموزشی مدیریت و رهبری مدرسه است که ضرورت دارد اولیا نیز با آموزش‌هایی در این فرایند حضور داشته باشند. برای مثال، شرکت اولیاء در جلسات کیفیت بخشی و ابراز نظرات و راهکارهای خود به مدرسه مبادرت کنند.

Rererences

منابع

- بازرگان، عباس (۱۳۹۸). ارزیابی کیفیت آموزش عالی ایران از اندیشه تا عمل، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- بریمانی، ابوالقاسم، صالحی، محمد و صادقی، محمدرضا (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش عالی در دوره تحصیلات تکمیلی از دیدگاه دانشجویان. تحقیقات مدیریت آموزشی، ۲(۴)، ۲۹-۵۰.
- بزرگی‌نژاد، خدیجه و زارعی، رضا (۱۳۹۶). ابعاد و شاخص‌های کیفیت مدارس، دومین همایش بین‌المللی و چهارمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/713751>
- تورانی، حیدر (۱۳۸۰). الگویی برای ارتقای مستمر کیفیت در فرایند برنامه درسی دوره ابتدایی. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۶۶(۱۳۸۰)، ۴۷-۷۰.
- جعفری‌هرندی، رضا (۱۳۹۴). بررسی میزان کارآیی بیرونی دانشگاه فنی و حرفه‌ای طی سال‌های ۱۳۸۸

- تا ۱۳۹۰ (مورد پژوهش: آموزشکده فنی و حرفه‌ای استان یزد). فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۵ (۹)، ۱۷۳-۱۹۸
- خدیوی، اسداله، سیدکلان، سیدمحمد، حسن‌پور، توفیق، احمدی، حسن و تره‌باری، حافظ (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش و تدریس در دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: پردیس‌های استان اردبیل). نشریه علمی آموزش و ارزشیابی، ۱۱ (۴۲)، ۱۸۵-۱۶۱.
- رژبان، سمیه، باقری، محسن و تلخابی، یحیی (۱۳۹۷). تأثیر داستان‌گویی از طریق چندرسانه‌ای آموزشی بر پیشرفت تحصیلی و نگرش به درس علوم در دانش‌آموزان ابتدایی. فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۸ (۳)، ۱۹-۵.
- زمانی، اصغر (۱۳۹۵). شناسایی، تحلیل و اولویت بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش در آموزش عالی. فصلنامه نوآوری و ارزش آفرینی، ۶ (۱۱)، ۲۳-۳۶.
- سیلان، آمنه، کرمی، مرتضی و سعیدی رضوانی، محمود (۱۳۹۴). توسعه شایستگی‌های کارآموزان فنی و حرفه‌ای از طریق کار بست رویکرد کل نگر مبتنی بر مدل چهار مؤلفه‌ای (ID/4C). دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، ۲ (۴)، ۱۳۵-۱۵۸.
- عسکری، مهدی، الهی منش، محمدحسن و پریراد، رضا (۱۳۹۸). مقایسه سیاست‌گذاری آموزشی ایران و ژاپن در مقطع ابتدایی. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۹ (۳۰)، ۱۱۳-۱۳۲.
- کشتی آراء، نرگس، یوسفی، علیرضا و موسوی، سهیلا (۱۳۹۱). تناسب نیازهای بخش صنعت با آموزش‌های فنی و حرفه‌ای هنرستان‌های دخترانه و پسرانه. فصلنامه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۳ (۲)، ۱۱۹-۱۳۸.
- مهرعلیزاده، یدالله، رومیانی، یونس و پارسا، عبدالله (۱۳۹۲). بررسی مدل جریان دانش‌آموزی دوره راهنمایی تحصیلی آموزش و پرورش شهرستان اهواز طی سال‌های برنامه چهارم توسعه کشور. مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، ۱ (۲)، ۲۷-۵۹.
- مهدیون، روح‌اله، پاهنگ، نظام‌الدین و یاریقلی، بهبود (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت مدارس و بررسی وضعیت موجود آن: پژوهش ترکیبی. مدیریت مدرسه، ۵ (۱)، ۱۹۳-۱۷۳.
- نجفی دولت آباد شهلا، امیریان‌زاده، مژگان، زارعی، رضا و احمدی، عبدالله (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت‌علمی: یک مطالعه کیفی. مجله دانشگاه علوم پزشکی قم، ۱۳ (۱۰)، ۳۴-۴۵.
- هادی، رضا، یوسف، رضاپور و سلمان‌پور، صدیقه (۱۳۹۶). شاخص‌های سنجش کیفیت آموزش عالی براساس مدل کانو در دانشگاه ارومیه. فصلنامه آموزش و ارزشیابی، ۹ (۳۴): ۵۰-۳۵.

هویدا، رضا (۱۳۸۷). فرایند بهبود کیفیت آموزشی از نظر اعضای هیات علمی دانشگاه‌های استان اصفهان: مقایسه‌ای بر اساس مقیاس AQIP، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۸(۱)، ۱۴۱-۱۳۲.

Askari, M., Elahimanesh, M., & Parizad, R. (2019). A Comparison Study of Iranian and Japanese educational policy at Elementary level. *Strategic Studies of public policy*, 9(30): 113-132 [In Persian].

Bowen, Howard, editor. (2018). *Investment in learning; The individual and social value of American higher education*. eBook published 16 January 2018. New York, Routledge.

Baremani, A., salehi, M., & sadeghi, M. (2011). Factors affecting quality of higher education from the perspective of students at this stage. *Educational Management Research*, 6(26): 1-24. [In Persian].

Bazargan, A. (2020). *Assessing the quality of Iranian higher education from thought to action*, Research Institute for Cultural and Social Studies. [In Persian].

Babadi Akasheh, Z. (2014). *Quality in the higher education system*, Payam-e-Noor Publications. [In Persian].

Bozorginejad, K., & Zarei, R. (2018). Dimensions and quality indicators of schools, the second international conference and the fourth national conference on management and humanities research in Iran, Tehran, <https://civilica.com/doc/713751>[In Persian].

Christopher, E. (2018). *Quality of higher education; factors that support student success: a discussion paper*, available at: <https://www.researchgate.net/publication/328039722>.

Chapman, D. W., Weidman, J., Cohen, M., & Mercer, M. (2005). The search for quality: A five country study of national strategies to improve educational quality in Central Asia. *International Journal of Educational development*, 25(5): 514-530.

Hadi, R., Rezapour, Y., & Salmanpour, S. (2016). Evaluation Indexes in Higher Education Based on Kano's Model at Urmia University. *Journal of Instruction and Evaluation*, 9(34): 35-50 [In Persian].

Hoveida, R., & Molavi, H. (2008). Academic Quality Improvement Process from the Viewpoints of Faculty Members of Universities in Isfahan Province: A Comparison Based on Academic Quality Improvement Program (AQIP). *Iranian Journal of Medical Education*, 8(1):132-141[In Persian].

Hopkins, D. (2015). *Improving the quality of education for all: A handbook of staff development activities*. Routledge.

Jafari Harandi, R. (2015). *The Study of the External Efficiency of Technical and Vocational University During 2009 To 2011 (Case Study: Technical and*

- Vocational Colleges in Yazd Province). *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 5(9): 173-198 [In Persian].
- Khadivi, A., Seyyed Kalan, S., Hossein Pour, T., Ahmadi, H., & Tareh Bari, H. (2018). Affecting Factors on Teaching and Education Quality in Farhangian University (Case Study: College of Ardabil). *Journal of Instruction and Evaluation*, 11(42): 161-185 [In Persian].
- Keshti Aray, N., Yosefi, A., & Mosavi, S. (2012). An Investigation of the Fitness between Industrial Needs of Falavarjan City and Technical and Professional Training of Art School for Girls and Boys. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 3(10):119-138 [In Persian].
- Li, S., Yamaguchi, S., & Takada, J. I. (2018). Understanding factors affecting rrimrry ccllll taahrr'' eee ff ICT fir ttddett-centered education in Mongolia. *International Journal of Education and Development using ICT*, 14(1),103-117.
- Madani, R. A. (2019). Analysis of Educational Quality, a Goal of Education for All Policy. *Higher Education Studies*, 9(1), 100-109.
- Mehr Alizadeh, Y., Romiani, Y., & Parsa, A. (2014). Investigating the student flow model of the educational guidance course of education in Ahvaz city during the years of the fourth development plan of the country. *Educational Planning Studies*, 1(2): 27-59 [In Persian].
- Mahdiuon, R., pahang, N., & yariqoli, B. (2018). Identifying factors affecting the quality of schools and investigation schools status quo: the mixed method research. *Jsa*, 5(1): 173-193 [In Persian].
- Najafi Doulatabad, S., Amirianzadeh, M., Zarei, R., & Ahmadi, E. (2019). Factors influencing the quality of educational performance of faculty members: A Qualitative Study. *Qom University Med Sci Journal*. 13(10): 34-45 [In Persian].
- Namara, F. (2018). Factors Affecting Provision of Quality Basic Education in Nyagatare District- Rwanda. *Journal of African Interdisciplinary Studies*. 2(3): 109-119.
- Olmos-Gómez, M. D. C., Luque Suárez, M., Ferrara, C., & Olmedo-Moreno, E. M. (2020). Quality of Higher Education through the Pursuit of Satisfaction with a Focus on Sustainability. *Sustainability*, 12(6):2366.
- Ogrinc, G., Davies, L., Goodman, D., Batalden, P., Davidoff, F., & Stevens, D. (2015). SQUIRE 2.0 (Standards for QUality Improvement Reporting Excellence): revised publication guidelines from a detailed consensus process. *American Journal of Critical Care*, 24(6): 466-473.
- Prensky, M. (2014). The World Needs a New Curriculum: It's time to lose the "proxies," and go beyond" 21st century skills"—and get all students in the world to the real core of education. *Educational Technology*, 1(3): 3-15.
- Razban, S., Bagheri, M., & Talkhabi, Y. (2018). The Effect of Multimedia Storytelling on the Educational progress of the Science and Attitude of

- Elementary students. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 8(31): 5-19 [In Persian].
- Ridge, N., & Kippels, S. (2019). UNESCO, Education, and the Private Sector: A Relationship on Whose Terms? In *Researching the Global Education Industry*. Palgrave Macmillan.
- Shah, S. F., Ghazi, S. R., Shahzad, S., & Ullah, I. (2015). The Impact of Quality indicators on Quality of Primary Education in The Commonwealth Education Hub Discussion Summary (June 2016), *Quality Standards in Education* <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.
- Silaneh, A., Karami, M., & Saeedi Rezvani, M. (2016). Developing the competencies of technical and vocational students through the application of a holistic approach based on the four-component model (4C / ID). *Bi-Quarterly Journal of Educational Planning Studies*, 2(4): 158-135 [In Persian].
- Schindler, L., Puls-Elvidge, S., Welzant, H., & Crawford, L. (2015). Definitions of quality in higher education: A synthesis of the literature. *Higher Learning Research Communications*, 5(3): 3-13.
- Turani, H. (2002). A Model for Continuous Quality Improvement in the Elementary Curriculum Process, *Quarterly Journal of Education*, 66(2001): 47-70 [In Persian].
- Uline, C., & Tschannen-Moran, M. (2008). The walls speak: The interplay quality facilities, school climate, and student achievement. *Journal of Educational Administration*, 46(1): 55-73.
- Wagner, D. A., Castillo, N. M., & Zahra, F. T. (2020). Global learning equity and education: looking ahead: Background paper for the Futures of Education initiative. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375000>
- World Economic Forum. (2020). *Schools of the Future, Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution*. Geneva: World Economic Forum. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Schools_of_the_Future_Report_2019.pdf
- Yaghoubi, M., & Soltani Zarandi, M.R. (2018). What Factors affect Education Quality in Higher Education? *International Journal of Management and Applied Science*, 4(2): 84-88.
- Zamani, A. (2016). Recognition and Analysis of Factors Influencing the Quality of Education in Higher Education, *Journal of Innovation and Value Creation*, 11(6): 23-36 [In Persian].

